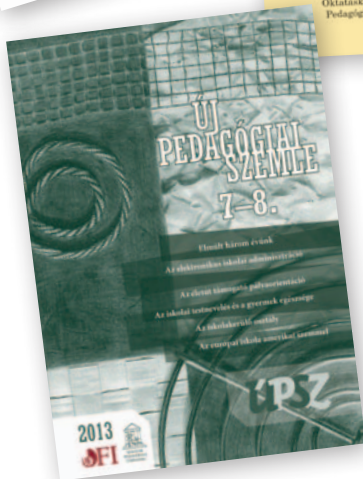

Dr. Aczél Petra, Dr. Fehérvári Anikó,
Dr. Csík Tibor, Dr. Gloviczki Zoltán

Interaktív kerekasztal- beszélgetés

Dr. Aczél Petra, Dr. Fehérvári Anikó,
Dr. Csík Tibor, Dr. Gloviczki Zoltán

Interaktív kerekasztal-beszélgetés

Moderátor: Jegyes-Tóth Kriszta

JEGYES-TÓTH KRISZTA: A következő kerekasztal-beszélgetés az OFI pedagógiai folyóiratairól szól. Az OFI négy folyóiratot is megjelentet rendszeresen. Talán a legismertebb a pedagógusok körében a megújult *Új Köznevelés*, amely minden iskolába ingyenesen eljut. Ezt most Dr. Aczél Petra, a szerkesztőbizottság elnöke képviseli. Az *Új Pedagógiai Szemle* elsősorban a szakértőknek és a szakembereknek készül lektorált folyóirat. A szerkesztőbizottságból Dr. Gloviczki Zoltán foglal helyet körünkben. Köszöntöm Dr. Fehérvári Anikót is, az OFI Kutatási, Elemzési és Értékelési Központ igazgatóját is, e központ gondozásában jelenik meg az *Educatio* című negyedéves folyóirat. Végül, de nem utolsósorban pedig hadd mutassam be Dr. Csík Tibort, az OFI Pedagógiai Könyvtár és Múzeumának munkatársát, aki a *Könyv és Nevelést* képviseli. Legelőször arra kérem Önöket, mutassák be röviden az általuk képviselt lapokat!

DR. ACZÉL PETRA: Az *Új Köznevelés* című oktatási havilap immáron 145 éves múlttra tekint vissza, alapítója Eötvös József, az első felelős magyar kormány vallás- és közoktatásügyi minisztere volt. A lap 2013 elejétől, az Emberi Erőforrások Minisztérium (EMMI) Köznevelésért Felelős Államtitkárságának megbízásából került az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet gondozásába, ahol értékmentő- és teremtő pedagógiai jellegét megtartva újult meg. A magazin havonta, minden állami fenntartású általános-, illetve középiskolába eljut térítésmentesen, informálva a pedagógusokat és iskolai dolgozókat az oktatás lehetőségeiről, helyzetéről, kilátásairól. A lap ezen túl – köszönhetően magazin jellegének – könnyen befogadható, színes, érdekes cikkekkel, interjúkkal, publikációkkal ad áttekintést a köznevelés rendszeréről, annak átalakulásáról, eredményeiről, jó gyakorlatairól. Aktuális rovatában foglalkozott már a tanévkezdéssel, a középiskolai felvétellel, a szaktanácsadással, a ballagással és az érettségivel is. A Van új a Nat alatt rovat keretében az új Nemzeti alaptanterv kiemelt fejlesztési területeit mutatjuk be részletesen. A Lélekbúvár rovat az iskolakezdés, a hazafias nevelés, a nyári kikapcsolódás és az iskolaváltás témaköreiben mélyed el részletesebben. Ezen kívül hónapról hónapra színes programajánlókkal, konferencia- és rendezvény-beszámolókkal jelentkezünk. Lapunk külleme azt sugallja, hogy a mi közösségünk, a pedagógusok világa egy szép, színes, vonzó világ.

DR. CSÍK TIBOR: Az Országos Pedagógiai Könyvtár 1966-ban több orgánumból – közöttük az Iskolai Könyvtárosok Értesítője – egyesítésével hozta létre a *Könyv és Nevelés* című folyóiratot, az iskolai könyvtárosok tájékoztatására, módszertani segítésére. A folyóirat kiadása

1987-től 1998-ig szünetelt. Az 1999-es újraindításban Pokorni Zoltán oktatási miniszter volt segítségünkre. A könyvtár hagyományaiból következően hangsúlyos az iskolai könyvtárak ügye, különösen is a könyvtárak oktató-nevelő munkája. A folyóirat tematikájában meghatározó továbbá az olvasáspedagógia és az olvasáskultúra fejlesztése, a gyermek- és ifjúsági irodalom, az információs műveltség és a digitális kompetencia, valamint a tankönyvek és taneszközök világa. Kiemelt figyelmet fordítunk arra, hogy folyamatosan közreadjuk a határon túli magyar szakemberek és alkotók cikkeit. A tartalom az online és a papírfelület között nem fedi teljes egészében egymást, anyagaink 30%-a csak online érhető el, s 70% kerül a nyomtatott lapba. A folyóirat az elmúlt másfél évtized alatt folyamatosan élvezhette a Nemzeti Kulturális Alap támogatását és elismerését.

DR. FEHÉRVÁRI ANIKÓ: Az *Educatio* folyóirat az Oktatáskutató Intézet lapjaként jött létre 1992-ben, alapító főszerkesztője Prof. Kozma Tamás. A folyóirat az oktatásügy társadalmi összefüggéseit bemutató interdiszciplináris szemle, a pedagógusok, oktatáskutatók, oktatásügyi szakemberek, valamint az egyetemi-főiskolai oktatók tudományos folyóirata. Segíti a felsőoktatásban, a doktori iskolákban folyó oktatómunkát, az oktatáspolitikusok és más oktatási szakemberek tevékenységét. A negyedévente megjelenő folyóirat egységese, hogy tematikus számokat állít elő, melyek koncepciója a szerkesztőbizottság rendszeres találkozóin alakul ki. A tematikus számok tudományos igényű tanulmányait, melyekből egy számban hat-nyolcat közlünk, az adott kérdéskört megvilágító rovatok egészítik ki: interjúk és kerekasztal-beszélgetések a Valóságban, friss empirikus írások a Kutatás Közben rovatban és a nemzetközi szakirodalom magyar recenziói a Szemlében.

DR. GLOVICZKI ZOLTÁN: Az Új Pedagógiai Szemle különleges lap. Kezünkbe véve először azokra a Kádár-korszakbeli rádióműsorokra emlékeztet, melyekbe értelmiségieket hívtak meg beszélgetni, és a háttérben szinte kötelező jelleggel mindig Bartók hegedűszonáták szóltak mélabúsan. Különösen a szociofotó-szerű borítók idézik fel bennem ezt az emléket: érdekes, kihívó, talán szándékosan provokatív is ez a külső, mely a tartalommal karöltve azt kérdezi, azt üzeni a pedagógusoknak: „Tényleg értelmiségi vagy?”

Ahogy maga az értelmiség, az értelmiség és a pedagógustársadalom viszonya, úgy az *Új Pedagógiai Szemle* is nehezen definiálható folyóirat, valahol az *Educatio* és az *Új Köznevelés* között, az elmélet és gyakorlat közötti keskeny mezsgyén egyensúlyoz, ahol olvasói között szeretné tudni a szakmájukban a napi tájékozódáson túl is igényes pedagógusokat. A lap 2013-ban megújult, lektorált tanulmányok, értelmezések és viták, iskolai jelenetek, s határainkon túlra nyúló oktatási körkép, kitekintés jelennek meg, kiegészülve pedagógusportrékkal, intézménybemutatókkal, esszékkel és interjúkkal.

A szerkesztőbizottság elnöke Dr. Halász Gábor egyetemi tanár, az OFI tudományos tanácsadója, akit oktatásszociológiai, oktatásirányítással kapcsolatos, nemzetközi összehasonlító elemzéseiből ismerhetünk. A főszerkesztő Takács Géza, akinek oktatásszociográfiai írásaiból ismerhető személyisége, kíváncsisága a legkisebb falusi iskola mindennapjai iránt ugyanúgy, mint az oktatásszociológia elméleti kérdései iránt, meghatározza a lapot.

Felvezetésképpen ismertetnénk egy kisebb, nem reprezentatív kutatást, mely ezen lapok olvasottsági adatait vizsgálta. A 110 adatközlő közel háromnegyede, 80 fő olvas pedagógiai

lapokat, hárman nem, 27-en pedig nem is válaszoltak erre a kérdésre. Az *Új Köznevelést*, amelyet a legtöbben ismernek, a 110 megkérdezettből 61 fő olvassa, az *Új Pedagógiai Szemlét* 48 fő, az *Educatiót* 41 fő, a *Könyv és Nevelést* 16 fő. Érdekes, hogy kétfajta elkülönítés van: papíron vagy online olvassák? Számomra az volt érdekes, hogy az *Educatiót* online sokkal magasabb arányban olvassák, mint papíron. Az *Új Köznevelésnél*, illetve az *Új Pedagógiai Szemlénél* nagyjából azonos az arány. Ami azért is érdekes, mert az *Educatio* esetében az online felület 2000 óta működik. Az elosztási adatok alapján (mely intézményeknél olvassák ezeket a bizonyos újságokat) az *Új Köznevelést* leginkább az általános iskolákban olvassák, de eleve ez a jellemzőbb, hogy az általános iskolákban olvassák leginkább ezeket a lapokat. A kérdésem a következő: mi a véleményük erről a vizsgálatról? Tükrözik-e a szerkesztőség szándékát például a célközönség tekintetében?

DR. ACZÉL PETRA: Azt gondolom, hogy tulajdonképpen tükrözik. Hangsúlyozom én is, hogy ez a kutatás nem reprezentatív, tehát nem mutat olyan jól kezelhető adatokat, amelyekből kiindulhatnak. Ami számunkra örömteli, az *Új Köznevelés* tartja az olvasottságát. Két figyelemre méltó jelet látok azonban az adatok alapján: az egyik, az az óvodák jelentősége, tehát hogy érdeklődnek az óvodákban is a lap iránt, a másik, hogy a felsőoktatásban dolgozók közül nem volt kitöltő. Ilyen kevés adat mellett kár belemenni hosszasan találgatásokba, de ez a kettő mindenesetre érdekes. Azt még meg szeretném jegyezni, hogy az egy cseppet se lepett meg, hogy a kitöltők 71%-a nő volt.

DR. CSÍK TIBOR: A *Könyv és Nevelésre* jutott a legkevesebb adat. Némileg korrigálhatom a felmérés adatait a megrendelési, eladási adatokkal. 2008 körül a megrendelőink többsége – mintegy 60% – középiskola volt, kiemelkedő arányban a szakközépiskolák. A másik nagy csoportot a közkönyvtárak alkották kb. 30%-kal, a felsőoktatási és a szakkönyvtárak aránya megközelítette a 10%-ot. Azóta jelentősen csökkent a megrendelők száma, és megfordult az aránya a közoktatási intézményeknek és a közgyűjteményeknek (30-60%). Nekünk is nagyon fontos a felsőoktatás, különösen a leendő pedagógusok és könyvtárosok, igyekszünk nekik is hasznos cikkeket biztosítani. Ezért nagyon örülünk, hogy ez legalább a megrendelés szintjén visszaigazolódik. Ami viszont nagy fájdalmunk, hogy a gimnáziumok mindig is nagyon kevéssé rendelték meg a *Könyv és Nevelést*. A bevezetőben említett online-felmérés megerősített minket abban, hogy a pedagógiai intézeteknek milyen fontos a folyóiratunk, ha nem is tudják azt megrendelni.

DR. FEHÉRVÁRI ANIKÓ: Inkább kisebb felmérésnek tekinthetjük, mintsem kutatásnak, a megkérdezettek körét persze lehetne bővíteni. Nagyon örültem az adatoknak, mert azt gondolom, hogy nem feltétlenül a folyóiratunk célcsoportja töltötte ki a kérdőívet. Hogy miért papíralapon olvassák kevesebben az *Educatiót*, annak okát abban látom, hogy kevesebb példányszámban és ritkábban jelenik meg, mint például a *Könyv és Nevelés* vagy az *Új Pedagógiai Szemle*. Másrészt, ha az előfizetői adatokat nézem, akkor nálunk is könyvtárak és közgyűjtemények vannak az első helyen, a második helyen pedig felsőoktatási intézmények (könyvtárak, kutatóműhelyek), nekünk ez a legfőbb célcsoportunk. A másik, ami érdekes volt az adatokban, az óvoda. Annak az oka, hogy az *Educatio* miért szerepelt ilyen jól

az óvónők körében, az lehet, hogy már korábban felismertük ezt az olvasói rést. 2005-ben készítettünk egy óvodákról szóló tematikus számot, melyre rengeteg pozitív visszajelzést kaptunk óvodavezetőktől és óvónőktől.

DR. GLOVICZKI ZOLTÁN: Mivel azt mondták, hogy interaktív a beszélgetés, itt most kizökkenténém a témát. Nem tudom mennyire ismerősök Önök óvodapedagógia-körben, de az az igazság, hogy ha elmennék egy pedagógiai könyvesboltba vagy könyvtárba, és bármilyen óvodapedagógiával kapcsolatos szakirodalmat keresnek, elég csehül állunk. Itt ennél sokkal nagyobb rés van. Ez nekem is tanulság. Az *Új Pedagógiai Szemle* kapcsán ez még sose merült fel, de abszolút releváns gondolat. Szeretnék elárulni egy „szörnyűséget” erről a felmérésről, csak azért, hogy utána a pozitívumairól beszélhessek. A kitöltők egy része egyazon hajdúszoboszlói szakértői konferenciának a résztvevő közönsége volt, ennek a fényében nekem pozitívan sokkolóak voltak az eredmények. Az *Új Pedagógiai Szemle* adatai mutatják a legegyszerűsebb elosztást a különböző olvasócsoportok között. Nyilván engem is örömmel tölt el, ami Fehérvári Anikót is, hogy egyáltalán olvassa valaki az *Új Pedagógiai Szemlét*. Eddig ilyen típusú felmérését nem végeztünk, pedig fontos lenne. Az általam elmondottakból következik, hogy míg a *Könyv és Nevelésnél* és az *Educationál* is nagyjából lehet sejteni, hogy kik olvassák vagy kiknek szól, az *Új Pedagógiai Szemlénél* ez egy nagyon komoly identifikációs kérdés. A másik, amit meg tudok magyarázni, az az, hogy az *Új Pedagógiai Szemlénél* volt nagyjából egyforma az online és nem online olvasás. Ez abból fakad, hogy az *Új Pedagógiai Szemle* az a lap, amelyik teljesen ekvivalens módon jelenik meg, gyakorlatilag a print változat tükre jelenik meg online felületen is.

DR. ACZÉL PETRA: Az *Új Köznevelés* is ekvivalensen jelenik meg, és ott is fele-fele arányban olvassák.

JEGYES-TÓTH KRISZTA: Két kérdés is felvetődött bennem a válaszok alapján. Az egyik, amint elhangzott, hogy az óvodapedagógusokat is meg kell szólítani, úgy tűnik, itt van egy rés, amit ki lehetne tölteni. A másik, amit Csik Tibor említett, hogy ők pedig a középiskolás pedagógusokat hiányolják az olvasói táborukból. Kérdezem, hogy egyrészt tervezik-e szélesíteni a célközönséget, másrészt, ha igen, milyen tartalmakkal, milyen eszközökkel.

DR. ACZÉL PETRA: Számunkra nem a célközönség szélesítése a kérdés. Az igazi kérdés az, hogy mikor és milyen körülmények között olvassák az *Új Köznevelést*. Mi meg tudjuk mondani, hogy kiknek szeretnénk ezt a lapot a kezébe adni, kikhez szeretnénk eljuttatni. Ez a lap eljut az intézményekhez egy-egy példányban, de ennél többet szeretnénk tudni: azt, hogy egy-egy intézményben hányan, milyen körülmények között tudják kézbe venni, hova kerül egy lap, amikor megérkezik. Az igazgató irodájába, a tanári egyik asztalára, ahova aztán dolgozatfüzet és sok egyéb kerül még? Aki kivette a postaládából, haza is viszi? A szerkesztésnél nagyon fontos látnunk majd, hogy milyen média-, információszükségleteket vagy helyzeti igényeket elégít ki a lap, ahová, akihez és ahogyan megérkezik.

DR. FEHÉRVÁRI ANIKÓ: Az *Educatio* mindig tematikus számokat jelentet meg, így ez mindig valamilyen (új) célcsoportot céloz meg. Idén például volt egy *Egészség és oktatás* szá-

munk, ami egyrészt azt járta körbe, hogy milyen a gyerekek fizikai-mentális egészsége, másrészt, hogy milyen a tanítás környezete (pl. az iskolaépület). Ez már egy új célcsoportot szólított meg.

JEGYES-TÓTH KRISZTA: Arra lennék még kíváncsi, a „papíron olvasom, online olvasom” adatokhoz kapcsolódva, hogy a nyomtatott sajtót többen temetik az online felületek megjelenésével. Ezt Önök mennyire érzik így? Mennyire tartják fontosnak, hogy az online felületet még jobban fejlesszék? Szükséges-e egyáltalán nyomtatni még?

DR. CSÍK TIBOR: Ez valóban gyakran felmerül. A nyomtatás halálával kapcsolatban tulajdonképpen a könyvtárakat is temetik. Bár valljuk be, hogy csak a magyar nyelv fordít ilyen szépen, a többi nyelvben nem ilyen egyértelmű, hogy a *könyvtárban* csak könyv lehet. Az amerikai szakirodalom már a '70-es évektől kezdve a funkcióváltás miatt új fogalmakat alkotott az iskolai könyvtárról, először volt *médiatár*, utána *forrásközpont*, majd *információs kapu*. Visszatérve a nyomtatás-elektronikus változat kérdéséhez. Az volt a hosszú távú elképzelés, hogy legyen egy folyóirat, amely széles kör számára közöl tartalmat, ez legyen elektronikus, és a válogatás, az esszencia, az archiválás funkciója pedig legyen a nyomtatott változaté. A nyomtatás temetése nem aktuális, hiszen például ötvenként új szoftvert kellett az elektronikus lapunk alá tenni; ez minden alkalommal veszteséget jelentett. Az elektronikus felületek elavulnak, a papír már bizonyított az archiválásban. Annyi az ára a *Könyv és Nevelés* nyomtatott változatának, hogyha egy-két cikket le szeretnénk másolni, már megéri megvenni a lapot. Erre akarunk alapozni hosszú távon.

DR. FEHÉRVÁRI ANIKÓ: Nagyjából 4-5 éve folyik ez az *online és/vagy papír* vita a szerkesztőbizottságban. Eddig nem végeztünk felmérést, de úgy látjuk a megrendelésekből, hogy mind a kettőre van igény. Az egyetemi hallgatók inkább online olvassák az archívumot, a kutatói műhelyek pedig megveszik papíron. Tehát mind a kettőnek van létjogosultsága. Másrészt sokan azt gondolják, hogy az online sokkal olcsóbb. Ez nem igaz. Az egy tévhit, hogy az online olcsóbbá teszi a kiadást, sőt ha megnézzük a tudományos kiadókat, például a leghíresebb az Elsevier esete, akkor éppen azt látjuk, hogy jóval drágábbak lettek a tudományos tartalmak.

DR. GLOVICZKI ZOLTÁN: Nem absztrakt módon elektronikus versus papíralapú történetről beszélünk, hanem itt a médiafogyasztási szokásoknak van nagyon fontos szerepe. Vannak olyan típusú tartalmak, amelyeket egész egyszerűen nem *úgy* szokás olvasni. Az *Új Köznevelésről* el tudom képzelni, hogy otthon szörfölés közben „rámegy” az ember, de tipikusan inkább egy buszutas vagy egy tanári szobában való leülés mellé illik. Fontos lenne tudni. Az *Új Pedagógiai Szemlééről* is azt gondolom, hogy inkább egy kézbe való lap, talán ezért nincs is olyan önálló arculata elektronikus kiadványként.

JEGYES-TÓTH KRISZTA: Ezzel kapcsolatban az is kérdés, hogy ugyanazt vagy eltérő tartalmat jelentessenek meg a nyomtatott formában, illetve az online felületen. Utalva Csík Tiborra, mi alapján dőlhetne el, hogy mi kerül a lapba és mi az elektronikus felületre?

DR. ACZÉL PETRA: Ha szabad még az előzőhöz is kapcsolódni, szeretném eloszlatni azt a tévhitet, hogy a nyomtatott sajtónak nincs jövője. Tény és való, hogy azon a módon, abban a funkcióban, ahogyan ma, nincsen. De a kutatások és a médiaközönségre vonatkozó vizsgálatok azt mutatják, hogy a nyomtatott sajtónak alakul egy úgynevezett niche közönsége. A niche a különlegességre éhes, jól elkülöníthető közönségre használatos terminus. Nos, ha valami, akkor a pedagógiai lapok specializált közönséget kívánnak. Ilyen értelemben egyértelműen azt tudom mondani, hogy igen, kell a nyomtatott lap. A másik megjegyzésem, hogy nem csak a korosztályos kérdés érdekes itt, hanem a főváros vagy vidék problematikája is. A mai napig Magyarországon a vidéki, megyei napilapok fontos információforrásként, jól állnak. Az emberek a napi információt ezekből szerzik. Van egy harmadik hozzátennivalóm is. Mindenben, ami nyomtatott – különösen itt nálunk, Közép-Európában –, kicsit jobban bízunk. Valamivel hitelesebb, valamivel megbízhatóbb, a forrásai jobban azonosíthatóak – persze ez esetünkben nem annyira lényeges, mert jól ellenőrizhető az online formátum is –, de mind a három tény afelé mutat, hogy ezeknek a lapoknak van jövője, nyomtatásban is. A kérdés inkább az, hogy milyen gyakorisággal jelenjen meg nyomtatva, tematikus számokban jelenjen-e meg, és amit Kriszta is kérdezett, milyen mértékben legyen azonos az online és az offline tartalom. Ezt az információ tartóssága dönti el szerintem. Hiszen az online az a gyorsan múló, anyagtalan, aktuális információ tere. Ezért válogatunk a műfajok között is. Szívesebben olvasunk például interjút nyomtatva, viszont tudományos publikációnál fontos az idézhetőség miatt az elektronikus elérhetőség.

JEGYES-TÓTH KRISZTA: Köszönjük szépen.